Трэці этап рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах
«Беларуская мова» і «Беларуская літаратура» 2020/2021 навучальны год

ТРЭЦІ ЭТАП XXXVII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ
«БЕЛАРУСКАЯ МОВА» І «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

Студзень 2021 г.

ДАВЕДКА ДЛЯ ЖУРЫ

11 клас
Варыянт 1

Заданне 1.

Спалучэнне	Магчымае выкарыстанне словазлучэння
каля (двое) сутак	*двух сутак*
(2) лыж	*дзве пары лыж*
(22) санак	*дваццаць дзве штукі* санак
(8) акуляраў	*восем акуляраў*
(5) нажніц	*пяцёра нажніц, пяць нажніц*
(5) штаны	*пяцёра штаноў, пяць штаноў*

За кожны правільна складзены сказ – 1 бал.

Заданне 2.

А) прасіць напрамілы бог
Б) надзьмуцца як жаба на карчы
В) гады у рады
Г) душа наросхрыст
Д) пішчыць як свіння ў плоце
Е) ісці як не сваімі нагамі

За кожную правільна падабраную пару – 0,5 бала, за кожнае правільнае напісанне слоў, дзе трэба было раскрыць дужкі ці ўставіць літару, – 0,5 бала.

Заданне 3.

№	Прыкладнае тлумачэнне
1.	Чацвёртае лішняе: *гаршчок – гаршчкі*. Правільна: *гаршчок – гаршкі* (пры ўтварэнні множнага ліку літара *ч* выпадае), астатнія пары ўтвораны правільна.
2.	Чацвёртае лішняе – слова *плацкарты*, паколькі гэта назоўнік жаночага роду (*плацкарта*), а ўсе астатнія назоўнікі ніякага роду.
3.	Чацвёртае лішняе: *міні-рыначная (пляцоўка)* трэба пісаць праз злучок, паколькі гэты прыметнік утвораны ад назоўніка *міні-рынак*, які пішацца праз злучок. Усе астатнія прыметнікі напісаны правільна.
4.	Чацвёртае лішняе: *абое сутак*. Лічэбнік *абое* ўжываецца, калі гаворка ідзе пра асоб рознага полу (*абое, сын і дачка*). З множналікавым назоўнікам суткі трэба спалучыць лічэбнік *двое* (*двое сутак*). Усе астатнія словазлучэнні лічэбнікаў з назоўнікамі пабудаваны правільна.

5.	Чацвёртае лішняе: *мы ўсё сцярпім* (напісанне граматычнай формы дзеяслова адпавядае норме). У астатніх граматычных формах дзеясловаў дапушчаны памылкі. Трэба *сцелецца* (I спражэнне – *слацца*), *коле* (I спражэнне – *калоць*), *беражом* (у загадным ладзе – *беражэм*).
6.	Чацвёртае лішняе: *адолеўшы – адолець*. Гэта формы аднаго і таго ж дзеяслова. Ва ўсіх астатніх выпадках прыведзены формы розных дзеясловаў: *занядужаўшы – занядужаць, збягаючыся – збягацца, разросшыся – разрасціся*.

За кожнае правільна вызначанае чацвёртае – 0,5 бала, за кожнае правільнае тлумачэнне – 0,5 бала.

Заданне 4.

Апісанне	**Патрэбная граматычная форма**	**Транскрыпцыя**
семдзесят **– парадкавы лічэбнік у форме м. р.**	сямідзясяты	[с’ам’ідз’ас’áты]
6 коней – шасцярык, 8 коней – **?**	васьмярык	[вас’м’ары́к]
дзевяць – **зборны лічэбнік**	дзявяцера	[дз’ав’áц’эра]

За кожны правільны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 5. А3Б2В5Г5Д7Е2

За кожны правільны адказ – 1 бал.

Заданне 6.

№	**Выпраўлены варыянт**	**Тлумачэнне**
1.	Міністэрства па надзвычайных сітуацыях праводзіць апытанне грамадскага меркавання па пытанні ўвядзення абмежаванняў на прымяненне піратэхнічных вырабаў.	*Апытанне па пытанні* – таўталогія.
2.	Валанцёры наведаюць радзільню, дзе ўручаць сувеніры і падарункі з нацыянальным арнаментам 8 мамам новванароджаных.	Нельга ўручыць падарункі нованароджаным.
3.	Шмат гадоў прайшло пасля першага выдання рамана І. Шамякіна «Сэрца на далоні».	*Выдавецтва* – гэта ўстанова, якая займаецца выданнем кніг, часопісаў; памылка звязана з неразмежаваннем паронімаў *выдавецтва.*
4.		памылкі няма.
5.	Мы стараемся адаптавацца да зменлівых умоў і спадзяёмся, што пастаўленыя на наступны год задачы будуць вырашаны ***<u>або</u>*** Мы стараемся адаптавацца да зменлівых умоў і спадзяёмся, што пастаўленыя на наступны мэты год будуць дасягнуты.	Памылка звязана з лексічнай неспалучальнасцю, што стварае недакладнасць выказанай думкі: *мэты* можна *дасягнуць*, а *задачы* – *вырашыць*.

6.	Патрабаванні заказчыка неабходна выканаць у найбліжэйшы час.	*Патрабаванні патрабуецца (выканаць)* – таўталогія

За кожны правільна запоўнены радок – 1 бал (па 0,5 бала за выпраўлены варыянт і за тлумачэнне). У пазіцыі 5 удзельнік алімпіяды, які напісаў у слупку "Тлумачэнне" "памылкі няма", атрымлівае 1 бал.

Заданне 7.

Сталічныя гарады, як і дзяржавы, як і народы, перажываюць перыяды ўздыму і ўпадку. У перыяд феадальнай раздробленасці сталіцамі беларускіх земляў (зямель) станавіліся (былі, з'яўляліся) Полацк, Тураў, Гродна (Гародня). Затым (потым, пасля таго) аб'яднаўчую ролю ігралі (адыгрывалі) Навагрудак (Наваградак), Вільня. Але ўжо з канца XVI стагоддзя, з утварэннем Нясвіжскага княства, з абнаўленнем горада, распачатым (што распачаў, пачаў, прадпрыняў) рэфарматарам і асветнікам Мікалаем Крыштóфам Радзівілам Сіроткам (1549–1616), Нясвіж пачаў сапернічаць (спаборнічаць) з Вільняй, процістаяць ёй, а потым нават і Варшаве.

За кожную памылку (любога тыпу) ад максімальнай колькасці балаў адымаецца 0,1 бала, але павінна атрымацца не менш за 0 (нуль) балаў.

Заданне 8.

Вершаваныя радкі	Вершаваны памер	Тып рыфмоўкі	Сродак паэтычнага сінтаксісу
А	4-стопны ямб	перакрыжаваная	анафара / паўтор
Б	4-стопны амфібрахій	кальцавая (апаяс(а)ная)	эпіфара / паўтор
В	4-стопны ямб	перакрыжаваная	антытэза
Г	4-стопны ямб	перакрыжаваная	рытарычнае пытанне

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 9.

Апісанне	Герой	Назва твора	Аўтар
А	Зося Савіч	"Сэрца на далоні"	Іван Шамякін
Б	Міхал	"Новая зямля"	Якуб Колас
В	Ганна Чарнушка	""Людзі на балоце" ("Палеская хроніка")	Іван Мележ
Г	Барыс Фішар	"Жураўліны крык"	Васіль Быкаў

За кожны правільны адказ – 0,5 бала.

Заданне 10.

Пры ацэнцы трэба ўлічваць правільнасць прыведзеных фактаў і аргументаў, адпаведнасць умовам капелюша.

Схема адказу:

Белы – Алесь Загорскі – герой рамана "Каласы пад сярпом тваім" У. Караткевіча.

Жоўты – Алесь папрасіў дзеда, каб той унёс плату за навучанне Кастуся Каліноўскага ва ўніверсітэце.

Чорны – Алесь засмуціў маці, бо забыў французскую мову.

Чырвоны – калі чытаеш пра Алеся, не пакідае адчуванне захаплення яго высакароднасцю.

Зялёны – Алеся Загорскага можна параўнаць з Лабановічам (“На ростанях” Якуба Коласа), Славікам Шыковічам (“Сэрца на далоні” Івана Шамякіна), бо гэта прадстаўнікі прагрэсіўнага маладога пакалення.

Сіні – героі твораў Уладзіміра Караткевіча даюць узоры нацыянальных характараў.

За кожны правільны адказ – 1 бал.